

Niet-twee

'Wie of wat ben ik? Wat is werkelijkheid? zijn essentiële, universele vragen. Shankara geeft het voorbeeld van een stuk touw dat (in India) op een weg ligt. Als je daar loopt schrik je omdat je denkt een slang te zien. Dichterbij gekomen zie en realiseer je je dat het maar een stuk touw is, en op dat moment ben je niet meer bang en kan niemand je ooit nog wijsmaken dat er een slang op de weg ligt.'

Wat is er nu eigenlijk gebeurd? Ons denken heeft een slang gemaakt van een stuk touw, met alle verwachtingen en angsten die daarbij horen. Zo kunnen wij ook midden in een droom zitten, wakker worden en ons plotsklaps realiseren dat 'het maar een droom was'. In de droom was alles wat gebeurde levensecht, maar simpel wakker worden leert je dat het maar een droom was en geen realiteit. Dit 'wakker worden' is waar de advaita op blijft hameren.'

Wat is non-dualiteit? Dat is nog niet zo gemakkelijk uit te leggen. Het is in elk geval een persoonlijke 'zijns-ervaring', een eenheidsbeleving, voor iedereen toegankelijk, maar zeker niet toegankelijk voor iedereen. Je zou kunnen zeggen dat de mystieke kern van iedere religie non-dualistisch is. Voorbeelden zijn het soefisme bij de islam, zen bij het boeddhisme en de advaita vedanta bij het hindoeïsme. Wim Zonjee, de onlangs overleden uitgever van Samsara books, was een expliciete advaita liefhebber en lever. Ooit schreef hij onderstaande tekst als kader bij een interview over advaita. Zonder poespas, helemaal Wim.

'Advaita vedanta is een van de drie systemen in de vedanta, wat letterlijk betekent: het einde van de veda's. De veda's zijn de oudst bekende, heiligste teksten uit het hindoeïsme. Vedanta is de kennis die boven de veda's uitstijgt. Shankara wordt als grondlegger van de advaita

(non-dualiteit) ge- zien. Advaita betekent in het Sanskriet: niet twee.

Chuang Tze, een beroemde taoïstische filosoof schreef: Ik droomde dat ik een vlinder was. Nu ben ik wakker. Ben ik nu een vlinder die droomt Chu- ang Tze te zijn of was ik Chuang Tze die droomde een vlinder te zijn? Advaita gaat er vanuit dat er geen 'jij' en 'een wereld' is. Sterker nog: er kan alleen maar een 'wereld' bestaan dankzij jou. Jij creëert de wereld op het moment dat je 's morgens wakker wordt. Daarvoor bestond hij niet en als jij weer gaat slapen verdwijnt die wereld weer. Dus het hele idee van een afgescheiden 'jij' in een wereld die losstaat van jou is een waanidee. 'Jij' en 'een wereld buiten jou' is als een droom: het lijkt zo te zijn. Maar op het mo- ment dat je wakker wordt realiseer je je dat jij die wereld zelf geschapen hebt. Datzelfde geldt voor ideeën als 'goed en kwaad', 'subject en object', 'jij en de ander', dat zijn allemaal creaties in je eigen hoofd. We zijn allemaal druppels in dezelfde oceaan, en dus is onze basis hetzelfde: water. We zijn ook allemaal toneelspelers in hetzelfde toneelstuk: leven. Door te denken dat we een afgescheiden individu zijn, ontstaan onze problemen. Proble- men die er nog niet zijn, maar in de toekomst geprojecteerd worden, of problemen die te maken hebben met het verleden, dat voorbij is. Feitelijk kan er 'nu' geen enkel probleem zijn. Problemen zijn altijd gerelateerd aan het verleden of de toekomst.

Als je je dit realiseert, ben je wakker en zul je, net zoals in het verhaal van Shankara, nooit meer een slang in een stuk touw zien.'

Wim Zonjee († 2015) Uitgeverij Samsara

